

А. М. Третяк

Землекористування

ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ – користування землею в установленому законом порядку; обмежена на місцевості частина земельного фонду, надана державою користувачу для господарської або іншої діяльності. Є об'єктом права, земел. та містобудів. відносин. Землекористувачу видають документ, що засвідчує право на землю, з планом, визначеними площею, довжиною ліній меж та, за необхідності, з геодез. координатами межових знаків. Отже, З. – це система госп. та ін. використання землі, сформована в країні під дією об'єктив. чинників або запроваджена державою. Його мета – отримання макс. прибутку від використання землі за умов дотримання вимог щодо її збереження й поліпшення. Система рац. З. передбачає вироб. (корис., ефектив., сусп. чи комерц.), ресурсощад., відтворювал. і природоохорон. аспекти.

Нині в Україні формується нове екон. середовище, значна частина елементів якого перебуває на стадії становлення. Це стосується і сукупності знань про З., яке як осн. складова нерухомості формує центр. ланку всієї системи ринк. відносин. З екон.-філос. погляду З. є інфраструктур. категорією, пов'язаною зі створенням умов, необхід. для здійснення вироб., комерц., соц., екол. та ін. видів діяльності. Всі об'єкти З. призначені для обслуговування потреб економіки – забезпечення с.-г. виробництва, пром.-цивіл. будівництва, рекреац. діяльності тощо. З фінанс. погляду земля є фінанс. активом. Правильне визначення її доціль. використання, яке буде приносити дохід, – важлива передумова організації ефектив. діяльності підприємств. Вартість земел. ресурсів становить 40–50 % вартості нац. багатства держави. З погляду правових відносин З. – право володіння і користування земел. ділянкою, яка перебуває у власності й надана в постійне користування або оренду. Юрид. сутність землеволодіння і З. у більшості випадків визначають особливості екон. розвитку країни та її істор. традиції. Відповідно до ст. 79 Земел. кодексу України, З., як і землеволодіння, трактують через сукупність понять земел. ділянки як частини земної поверхні з встановленими межами, певним місцем розташування та визначеними щодо неї правами; права власності, володіння та користування на таку земел. ділянку, що поширене в її межах на поверхневий (ґрунт.) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться; права власності, володіння та користування на таку земел. ділянку, що поширене, на відміну від

ін. країн світу, на простір над і під поверхнею ділянки на висоту і глибину, необхідні для зведення житл., вироб. та ін. споруд. Таке визначення суті З. не вичерпує всієї сукупності ознак, властивих його змісту. В теорії й практиці необхідно розрізняти поняття З. як матеріал. (фіз.) об'єкта і як комплексу соц., екол. та екон.-правових відносин, які забезпечують спец. порядок його використання, володіння, а в окремих випадках – розпорядження ним та особливу стійкість прав. Власник землі (орендар) має право розпоряджатися таким об'ємом повітряного простору над землею, який він може розумно використовувати з урахуванням законодав. та договір. обмежень. Аналогічні обмеження встановлюють і на використання підзем. мінерал. ресурсів у процесі землевпорядкування.

Під З. с.-г. підприємства розуміють земел. масив, офіційно закріплений за ним для вироб. цілей. Він повинен бути чітко визначеним на місцевості, мати точні межі та юрид. статус, що фіксує його як об'єкт господарювання. У профес. відношенні поняття «З.» поєднує правові форми використання землі й поширюється на пром-сть, ліс., с. господарства та ін. Цим терміном позначають не тільки земел. масив окремого підприємства, а й сукупне З. низки підприємств. Виходячи зі сформованої в землеустрої практики, при визначенні поняття і змісту З. до нього зараховують усі види і форми власності на землю, а також різні види користування землею конкрет. підприємства. Через обмеженість земель, як і ін. природ. ресурсів, виникає потреба їх рац. використання. Щодо вичерп. джерел (енергет., мінерал. ресурси тощо) вагоме значення мають найповніший видобуток, відповідне зберігання, комплексне використання, утилізація відходів, обмеження негатив. впливів на природу; використання відтворюв. ресурсів (земля, вода, тепло, світло тощо) – застосування ефектив. систем землеробства, меліорації, прогресив. технологій та організац.-екон. заходів, що забезпечують підвищення родючості ґрунтів, відтворення водного режиму, обмежують негатив. вплив землегосподарства на людей, рослин. і тварин. світи, геол. структури.

Суб'єктами З. в Україні є вітчизн. та іноз. юрид. й фіз. особи, спільні підприємства – всі суб'єкти підприємництва та держ. установи, що забезпечують рац. використання природ. ресурсів і належний високий рівень захисту довкілля.

Система З. повинна перебувати під сусп. і держ. наглядом. У реформуванні З. в Україні принципове значення мають забезпечення свободи форм господарювання (індивід., приватне, кооп., колективне та ін.) і задоволення потреб країни в продукції землі. Зміна характеру використання землі потребує належ. аргументації та узгодження з органами влади.

Рекомендована література

1. див. Земельні ресурси, Землезнавство.

Бібліографічний опис:

Землекористування / А. М. Третьак // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-15957>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).